

Sygn. akt I Ns 449/17

POSTANOWIENIE

Dnia 28 września 2018 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia SR Wioletta Sychniak

Protokolant: staż. Ewelina Arkit

po rozpoznaniu w dniu 14 września 2018 roku na rozprawie

sprawy z wniosku Banku (...) SA z siedzibą w W.

z udziałem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł., B. J. (1), K. J., M. P. (1), M. P. (2), R. J. (1), R. J. (2) i T. J.

stwierdzenie nabycia spadku po C. J.

postanawia:

1. stwierdzić, że spadek po C. J., synu Z. i I., zmarłym w dniu 10 grudnia 2013 roku w Ł., na podstawie ustawy nabyli: żona B. J. (2) z domu B. i wnuk brata spadkodawcy T. J. (syn R. i K.) po 1/2 (jednej drugiej) części każde z nich;
2. ustalić, że każdy z uczestników postępowania ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt I Ns 449/17

UZASADNIENIE

W dniu 5 maja 2017 roku Bank (...) S.A. z siedzibą w W., wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po C. J., zmarłym 10 grudnia 2013 roku. We wniosku wskazano, iż spadkodawca posiadał wymagalne zobowiązania względem wnioskodawcy z tytułu umowy o kartę kredytową. Wnioskodawca jako spadkobiercę ustawowego wskazał żonę zmarłego B. J. (1). / **wniosek k. 2** /

Postanowieniem z dnia 20 czerwca 2017 roku, sprostowanym postanowieniem z 21.11.2017 r., do udziału w sprawie w charakterze uczestników postępowania zostali wezwani: K. J., M. P. (1), M. P. (2), R. J. (1), R. J. (2) i T. J.. / **postanowienia k. 25, 57** /

Dnia 15 maja 2017 roku do tut. Sądu wpłynął wniosek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. o stwierdzenie nabycia spadku po C. J.. W uzasadnieniu wskazano, że wnioskodawcy przysługują wymagalne roszczenia względem spadkodawcy tytułem nieopłacenia składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych.

/ **wniosek k. 2-3v - w załączonych aktach sprawy I Ns 458/17** /

Postanowieniem z dnia 30 sierpnia 2017 roku Sąd postanowił połączyć powyższe sprawy celem łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia i prowadzić sprawę pod sygn. akt I Ns 449/17.

/ **postanowienie k. 40- w załączonych aktach sprawy I Ns 458/17** /

W piśmie złożonym 22 września 2017 r. K. A. - przedstawicielka ustawowa małoletniego T. J. – poinformowała, że nie jest on zobowiązany do odrzucenia spadku po C. J., ponieważ jako osoba małoletnia przyjmuje spadek z dobrodziejstwem inwentarza. **/pismo k. 44/**

Na rozprawie w dniu 28 grudnia 2017 r. uczestniczka B. J. (1) przyłączyła się do wniosku.

Na rozprawie w dniu 14 września 2018 roku uczestniczka M. P. (1) oświadczyła, że przyłącza się do wniosku i podniosła, że odrzuciła spadek w imieniu własnym, jak i swojego małoletniego syna M. P. (2).

/protokół z rozprawy k. 70, znacznik czasowy: 00:02:27, k. 90, znacznik czasowy: 00:01:22-00:02:56/

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

C. J. zmarł 10 grudnia 2013 r. w Ł., gdzie ostatnio stale zamieszkiwał. Pozostawił żonę B. J. (1) oraz córki K. J. i M. P. (1). Spadkodawca nie sporządził testamentu.

/odpis skrócony aktu zgonu k. 15; zapewnienie spadkowe B. J. (1) k. 71, znacznik czasowy: 00:07:19-00:13:24; odpisy skrócone: aktu urodzenia K. J. k. 7, aktu urodzenia M. P. (3) k. 8 i aktu małżeństwa k. 9 – w zał. aktach I Ns 458/17, /

Rodzice spadkodawcy: Z. J. i I. J., zmarli przed spadkodawcą, odpowiednio 7 maja 1990 roku oraz 7 kwietnia 2006 roku.

Brat spadkodawcy - R. J. (3), zmarł 5 lutego 1998 roku pozostawiając syna R. J. (1).

/odpisy skrócone aktów: zgonu Z. J. k. 15, zgonu I. J. k. 16, zgonu R. J. (3) k. 18, urodzenia R. J. (1) k. 20 – w zał. aktach (...)/

Żona spadkodawcy B. J. (1) złożyła 5 czerwca 2014 roku przed notariuszem oświadczenie o przyjęciu spadku po C. J. z dobrodziejstwem inwentarza. W tym samym protokole zostało także zawarte oświadczenie K. J. o odrzuceniu spadku. Uczestniczki oświadczyły, że wedle ich wiedzy M. P. (1) już wcześniej odrzuciła spadek, natomiast do kręgu spadkobierców może być zaliczony jeszcze jej małoletni syn M. P. (2).

/akt notarialny k. 2 w zał. aktach I Ns 954/14 i k. 2-2v w zał. aktach I N 592/17 /

M. P. (1) odrzuciła spadek w dniu 4 czerwca 2014 roku. Jako znane jej osoby należące do kręgu spadkobierców wymieniła B. J. (1) i K. J.. Oświadczyła również, że ma małoletniego syna M. P. (2).

/akt notarialny k. 2 w zał. aktach I Ns 951/14 i k. 3-3v w zał. aktach I N 589/17 /

W dniu 3 grudnia 2014 roku M. P. (1) złożyła wniosek do Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi o zgodę na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego dziecka.

Postanowieniem z dnia 11 marca 2015 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi zezwolił M. P. (1) i P. P. na odrzucenie w imieniu małoletniego M. P. (2) spadku po C. J.. Postanowienie uprawomocniło się 26 marca 2015 roku.

/wniosek k. 2, postanowienie k. 14 – w zał. aktach (...)/

17 kwietnia 2015 roku M. P. (1) złożyła wniosek zatytułowany „o wydanie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego M. P. (2)”. Wnioskodawczyni podniosła, że źle zrozumiała pouczenie notariusza zakładając, że półroczny termin dotyczy złożenia wniosku do sądu, a nie odrzucenia spadku.

Postanowieniem z dnia 20 maja 2015 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi zezwolił M. P. (1) i P. P. na złożenie w imieniu małoletniego M. P. (2) oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku oraz o odrzuceniu spadku po C. J.. Postanowienie uprawomocniło się 11 czerwca 2015 roku.

/wniosek k. 2, postanowienie k. 11 – w zał. aktach VI Nsm 318/15/

W dniu 30 czerwca 2015 roku M. P. (1) i P. P., działając jako przedstawiciele ustawowi małoletniego M. P. (2), złożyli przed notariuszem oświadczenie o uchyleniu się przez małoletniego od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po C. J. i oświadczenie o odrzuceniu spadku po C. J..

/akt notarialny k. 2 w zał. aktach I Ns 1195/15 i k. 3-4 w zał. aktach I Ns 590/17/

R. J. (1) (syn brata spadkodawcy) odrzucił spadek 22 grudnia 2015 roku. Oświadczył ponadto, że posiada dwoje dzieci: R. J. (2) oraz małoletniego T. J., którzy wraz z żoną spadkodawcy zaliczani są do kręgu spadkobierców.

/akt notarialny k. 2 w zał. aktach sprawy I Ns 3/16, odpis skrócony aktu urodzenia T. J. k. 47/

R. J. (2) odrzucił spadek 20 maja 2016 roku. Oświadczył, że według jego informacji do spadkobierców ustawowych po C. J. należą żona spadkodawcy B. J. (1) oraz brat R. J. (2), małoletni T. J..

/wypis aktu notarialnego k. 2 w zał. aktach I Ns 838/16/

Sąd zważył, co następuje:

Powołanie do spadku wynika z ustawy lub z testamentu. Dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy poprzez sporządzenie testamentu albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą (art. 926 § 1 i 2 k.c.)

W myśl art. 931 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek. Jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada jego dzieciom w częściach równych. Przepis ten stosuje się odpowiednio do dalszych zstępnych. W braku zstępnych spadkodawcy, zgodnie z art. 932 § 1-5 k.c., powołani są do spadku z ustawy jego małżonek i rodzice. Udział spadkowy każdego z rodziców, które dziedziczy w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy, wynosi jedną czwartą całości spadku. Jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada rodzeństwu spadkodawcy w częściach równych. Jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada jego zstępnym. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału między dalszych zstępnych spadkodawcy.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala na stwierdzenie, że C. J. nie pozostawił testamentu, wobec czego dziedziczenie po nim nastąpiło według porządku określonego ustawą. Przy tym dla wskazania spadkobierców po nim znaczenie miały oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po C. J., składane przez jego krewnych.

Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania (art. 1015 k.p.c.). Z uwagi na datę otwarcia spadku, w stanie faktycznym sprawy ma zastosowanie art. 1015 § 2 k.c. w wersji obowiązującej przed 18 października 2015 r. (art. 6 ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 539). Zgodnie ze stanem prawnym obowiązującym w chwili śmierci spadkodawcy, brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie określonym jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże gdy spadkobiercą jest osoba niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy wyznaczonym terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Stosownie do treści art. 640 k.p.c., oświadczenia powyższe mogą być złożone przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie. Mogą również być złożone w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku. Spadkobierca, który spadek odrzucił, zostaje wyłączony od dziedziczenia, tak jakby nie dożył otwarcia spadku (art. 1020 k.c.).

Na mocy zatem przepisów obowiązujących w dacie otwarcia spadku po C. J. w pierwszej kolejności powołane były jego córki K. J. i M. P. (1), a także żona B. J. (1).

B. J. (1) przyjęła spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Jako, że obie jej córki odrzuciły spadek, na mocy w/w przepisów należny jej udział wynosi 1/2 całości spadku.

Córki spadkodawcy K. J. i M. P. (1) skutecznie odrzuciły spadek. Ich oświadczenia zostały złożone przed notariuszem przed upływem 6 miesięcy od dnia otwarcia spadku, dlatego nie było wątpliwości co do ich skuteczności.

Zgodnie z przepisami powołanymi wyżej, w dalszej kolejności powinny dojść do dziedziczenia wnuki spadkodawcy; w realiach niniejszej sprawy - małoletni M. P. (2).

Zgodnie z art. 1015 § 1 k.c. termin do złożenia w jego imieniu oświadczenia o odrzuceniu spadku po C. J. biegł od 4 czerwca 2014 roku, tj. od dnia odrzucenia spadku przez jego matkę i upływał w dniu 4 grudnia 2014 roku. Oświadczenie w imieniu małoletniego M. P. (2) zostało złożone w dniu 30 czerwca 2015 roku, po przeprowadzeniu dwóch postępowań przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Widzewa w Łodzi, zakończonych odpowiednio postanowieniami:

- z dnia 11 marca 2015 roku o zezwoleniu M. P. (1) i P. P. na odrzucenie w imieniu małoletniego M. P. (2) spadku po C. J.;

- z dnia 20 maja 2015 roku o zezwoleniu M. P. (1) i P. P. na złożenie w imieniu małoletniego M. P. (2) oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku oraz o odrzuceniu spadku po C. J..

Podkreślenia wymaga, że z uwagi na konieczność uprzedniego uzyskania przez przedstawicieli osób małoletnich zezwoleń na złożenie oświadczeń o odrzuceniu spadku w ich imieniu, w praktyce problematyczne jest dotrzymanie terminu 6 – miesięcznego, o którym stanowi art. 1015 § 1 k.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego pojawiały się w związku z tym różne koncepcje rozwiązania tego problemu, prezentowane m.in. w postanowieniach z dnia 25.05.2012 r. (I CSK 414/11, Lex nr 1254617), postanowieniu z dnia 13.12.2012 r. (V CSK 18/12, Lex nr 1293843), z dnia 20.11.2013 r. (I CSK 329/13, OSNC 2014/9/93), z dnia 28.05.2015 r. (III CSK 352/14, OSNC 2016/5/63). Sąd Najwyższy zajmował różne stanowiska w kwestii pogodzenia konieczności uzyskania stosownego zezwolenia sądu rodzinnego z koniecznością zachowania terminu określonego w art. 1015 § 1 k.c. do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Od najbardziej rygorystycznego, zgodnie z którym konieczność przeprowadzenia dodatkowego postępowania sądowego i uzyskania stosownego zezwolenia sądu rodzinnego nie ma żadnego wpływu na ocenę zachowania terminu z art. 1015 § 1 k.c., poprzez próby zastosowania konstrukcji przerwania biegu terminu oraz zawieszenia biegu terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku na czas trwania postępowania przed sądem rodzinnym. Orzecznictwo Sądu Najwyższego wywołało zamieszanie w praktyce sądów powszechnych i notariuszy, którzy niejednokrotnie udzielają sprzecznych pouczeń stronom czynności notarialnych.

W tym miejscu warto przytoczyć tezę uchwały Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - Izby Cywilnej z dnia 22 maja 2018 r., wydanej w sprawie III CZP 102/17 (Lex nr 1770406), zgodnie z którą: „termin przewidziany w art. 1015 § 1 KC nie może się skończyć przed prawomocnym zakończeniem postępowania o zezwolenie na złożenie przez małoletniego spadkobiercę oświadczenia o odrzuceniu spadku. Po prawomocnym zakończeniu tego postępowania oświadczenie małoletniego powinno być złożone niezwłocznie, chyba że termin ten jeszcze nie upłynął”. Należy zwrócić również uwagę na tezę postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2018 r. (II CSK 485/17, Legalis nr 1770783), zgodnie z którą „w wypadkach wyjątkowych, w szczególności gdy za nieodebranie oświadczenia w terminie

spadkobierca nie ponosi winy, sąd może nie uwzględnić upływu tego terminu przez wzgląd na zasady współżycia społecznego (art. 5 KC)”.

Przenosząc argumentację przedstawioną w powołanych wyżej orzeczeniach na grunt niniejszej sprawy, wskazać należy, że złożone w dniu 30 czerwca 2015 r. w imieniu małoletniego M. P. (2) oświadczenie o odrzuceniu spadku po jego dziadku jest skuteczne, ponieważ zostało złożone niezwłocznie po prawomocnym zakończeniu postępowania w sprawie V. N. 318/15. Wprawdzie nie było konieczności przeprowadzania tego (drugiego z kolei) postępowania, ale skoro wniosek M. P. (1) został rozpatrzony przez Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi pozytywnie poprzez wydanie postanowienia z dnia 20 maja 2015 roku, to nie można uznać, że przeprowadzenie tego postępowania jest bez znaczenia dla oceny zachowania terminu wymaganego przez art. 1015 § 1 k.c. Oznaczałoby to bowiem postawienie wyższych wymagań uczestnikowi nie będącemu prawnikiem niż sądowi, któremu zarówno przepisy prawa, jak i ukształtowana na ich gruncie praktyka powinny być znane. To zaś pozostawałoby w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego.

Złożone 30 czerwca 2015 roku przed notariuszem przez M. P. (1) i P. P. oświadczenie o uchyleniu się przez małoletniego od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po C. J. jest bezskuteczne. Zgodnie z art. 1019 k.c. takie oświadczenie może być złożone tylko przed sądem i musi być przez sąd zatwierdzone. To jednak pozostaje bez wpływu na skuteczność samego oświadczenia o odrzuceniu spadku, które zostało złożone po uprzednim uzyskaniu zezwolenia sądu rodzinnego i we właściwej formie.

Skuteczne odrzucenie spadku przez zstępnych powoduje, że w dalszej kolejności do dziedziczenia mogli dojść krewni będący zstępnymi brata spadkodawcy. Nie wchodziło bowiem w grę dziedziczenia przez rodziców spadkodawcy, jak i przez jego brata, ponieważ osoby te zmarły przed spadkodawcą. Syn brata spadkodawcy, jak i jeden z jego wnuków skutecznie odrzucili spadek. R. J. (1) swoje oświadczenie złożył przed notariuszem, przed upływem 6 miesięcy od dnia, w którym zostało złożone oświadczenie o odrzuceniu spadku w imieniu wnuka spadkodawcy. Z kolei R. J. (2) swoje oświadczenie złożył przed notariuszem, przed upływem 6 miesięcy od dnia, w którym spadek odrzucił jego ojciec.

Reasumując: do dziedziczenia po C. J. dochodzą: żona spadkodawcy B. J. (1) oraz zstępny brata – małoletni T. J.. Dziedziczą oni w częściach równych z dobrodziejstwem inwentarza, co jednak nie znalazło odzwierciedlenia w treści postanowienia.

Zakres kognicji sądu w postępowaniu o stwierdzeniu nabycia spadku i treść postanowienia kończącego to postępowanie wyznacza brzmienie art. 670 i 677 k.p.c. Przepisy te wymagają wyjaśnienia przez sąd z urzędu, kto i z jakiego tytułu jest spadkobiercą. Nakazują w orzeczeniu wymienić, poza spadkodawcą, wszystkich spadkobierców oraz ich udziały. Kwestia, czy zostały złożone oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku ma znaczenie tylko o tyle, o ile warunkuje ustalenie, czy doszło do definitywnego nabycia spadku. Złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza nie ma natomiast żadnego znaczenia dla samego stwierdzenia nabycia spadku i określenia zakresu dziedziczenia przez poszczególnych spadkobierców. Sąd Najwyższy wielokrotnie wyrażał pogląd, że w przepisach ustawowych brak jest podstawy, która by wymagała orzeczenia w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku o jego nabyciu wprost lub z dobrodziejstwem inwentarza (m.in. w uchwale z dnia 13 października 2010 r. III CZP 64/10, Biul. SN 2010, nr 10, s. 6; w postanowieniu z dnia 19 kwietnia 2002 r., III CKN 543/01, LEX nr 55493, w postanowieniu z 21 stycznia 2015 r., IV CZ 85/14, Legalis nr 1200447). Taką podstawę tworzył jedynie § 145 ust. 2 nieobowiązującego już rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 23 lutego 2007 r. regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2007, Nr 38, poz. 249). Jednak zapis regulaminu nie dawał uczestnikom postępowania o stwierdzenie nabycia spadku uprawnienia do domagania się zaznaczenia, czy chodzi o przyjęcie spadku wprost, czy z dobrodziejstwem inwentarza. W aktualnym stanie prawnym nie ma postawy do takiego żądania ani w przepisach ustawowych, ani w regulaminie wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych.